

Державні нагороди за розвиток культури

Президентка Словацької Республіки Зузана Чапутова у неділю, 8 травня 2022 року, присвоїла нагороди 25 діячам суспільного, культурного та спортивного життя,

п'ятеро з них посмертно. Серед нагороджених є оперний співак (бас) і педагог Сергій Копчак та співачка (альт) Марія Мачошко. Медаль Президента СР

Марії Мачошко було вручено за визначні заслуги в розвитку Словацької Республіки в галузі культури.

Марія Мачошко народилася 30. 3. 1940 р. в с. Потічки Стропківського округу. Вчилася в українській середній школі в Стропкові. 1956–85 рр. – солістка Піддуклянського українського народного ансамблю (ПУНА) у Пряшеві, з яким гастролювала в Україні, Болгарії, Польщі, Великобританії, Франції, Австрії, Данії, Німеччині, Норвегії, США, Канаді, Тунісі. В її репертуарі переважно народні пісні Пряшівщини в обробці Ю. Костюка, Ст. Ладжінського, Ю. Цимбори, М. Бургера, Т. Андрашова, В. Урбанця та ін.

Сергія Копчака було наго-

їнським прапором виконали дівчини Віра і Маня з Києва і Полтави.

– **Україна – це відвага.** З власного вірша Марини Бабенко з міста Києва: «...Не кажіть – «Навіщо жити, і в журбі отак згасати?», Треба колосом незмитим Рідні ниви засівати. Де ви, лицарі й гетьмани. Уставайте, відгукніться! В бур'янів колосся в'яне, А в пшениці – золотиться. Хай з нас кожен прокладає Щастя зоряні дороги, Чорний вітер не здолає Наші рідні перелogi. Українці! Рідні браття! Ще приїде весела днина. Хай живе в серцях багаття і квітує Україна!»

– **Україна – це любов.** Тут звучить пісня у супроводі гітари Іллі Шерстюка «Гуцулка Ксеня», яку дехто у публіці підспівує, бо така у нас вона відома. А опісля мама зі сином на скрипках виконують дует «На весіллі в селі».

– **Україна – це воля.** Вірш «За нами розгубленість мертва» виконує під супровід гітари Олександр Кошарний. «За нами розгубленість мертва, Де страх і покора – закон. Там втрат не буває, де жертва – Здобутий в огні бастион!» Чудовий танець виконає Соломія Сокалан з міста Івано-Франківськ, а вірш «Життя» читає Юлія: «Життя не хоче відкривати Свій жах людині молодій. ...А ти не бійсь його, люби! Люби ж те все, що серце тисне, ...Люби ж то все, що ледь відкрите, ... Люби своє життя як диво, Як щастя бути – й між людьми...»

– **Україна – це мова.** Матвій Мясніков зачитав для публіки цікаву гумореску «Кухлик».

Дід приїхав із села, ходить по столиці.

Має гроші – не мина жодної крамниці.

Попросив він: Покажіть кухлик той, що скраю.

Продавщиця: – Що? Чево? Я не розумію.

– Кухлик, любя, покажіть, той, що збоку смужка.

▲ Сергій Копчак був нагороджений Орденом Людовіта Штура II ступеня.

роджено Орденом Людовіта Штура II ступеня за позачергове поширення доброго імені Словацької Республіки за кордоном.

Сергій Копчак народився 23.4.1948 р. в Дячові Сабинівського округу. Кар'єру оперного співака починав у Банській Бистриці (1971-72), Кошицях (1972-74). З 1974 р. – соліст опери СНТ у Браτισлаві. Від 1975 р. виступає на світових оперних та

концертних сценах в Лондоні, Парижі, Відні, Мілані, Мадриді, Мюнхені, Будапешті, Софії, Москві, Києві, Єревані, Тбілісі та ін. Найчастіше виступає у Метрополітен-опері в Нью-Йорку, в операх Детройта, Клівленда, Бостона, Чикаго та ін. Сергій Копчак гордо заявляє свою належність до української національності.

–р–

▲ Медаллю Президента СР була нагороджена Марія Мачошко.

Свої своїм

Так назвали організатори цікаву програму в Театрі Олександра Духновича в Пряшеві у п'ятницю, 6-го травня 2022 р. Для кого і з ким ця програма була поставлена? Ініціатором думки був Союз русинів-українців СР і люди, що з ним співпрацюють. В сучасності, коли до їхньої перманентної і регулярної роботи увійшла сучасна ситуація в Україні, він потребує добрі думки, добрі поштовхи і допомогу охочих людей.

В будинку Союзу працює в сучасності Координаційний центр допомоги біженцям з України. Сюди приходять багато людей, батьків зі своїми дітьми за особистими справами, за пошуками робочих місць, можливостями перебування, гуманітарною допомогою в початках свого нового дочасного поселення тут, на Пряшівщині, чи в Пряшеві конкретно. Після великоднього майстер-класу та вистави лялькового театру для дітей з України виникла думка скористатись талантами дітей та дорослих дати програму для своїх рідних, нових знайомих, для громадян міста Пряшева, що відвідують Словацько-український культурно-інформаційний центр в будинку СРУСР.

Актриса Наталя Зайковська,

що вже живе і працює в Пряшеві, взялась за режисуру музично-театральної композиції «Свої для своїх», сценарій якої підготувала Людмила Саліженко, а звукорежисером попрацював Іван Шерстюк з Києва. Спільно знайшли таланти – співаків, гімнастки, танцюристи-балерини, авторів і читців поезії, музикантів – і так вийшли на сцену зі сильно емоційною програмою.

Поступово заповнювався зал театру відвідувачами, яких вітав молодий Ілля Шерстюк з Києва співом під звук гітари. Українська свідомість, яку представляла дівчина Ліза Колібабчук з міста Івано-Франківськ, питала глядачів, **що таке Україна?**

Тоді на сцену виходять хлопці і дівчата різного віку, їх налічувалось 18, з різних міст України – Дніпра, Запоріжжя, Херсону, Сум, Полтави, Луцька, Івано-Франківська, Києва, щоб дати відповідь на запитання і відкрити відомості, що таке Україна.

– **Україна – це пісня.** Актори виконали пісню «Ой у лузі червона калина», саме в сучасності така відома у світі та «Молитву за Україну», яка закінчується словами: «... щоб усі люди України славили величне ім'я Твоє завжди, і нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь». Танок із укра-

– Да какой же кухлик здесь, если это кружка.

Дід у руки кухлик взяв і намури брови:

– На Україні живете й не знаєте мови.

Продавщиця теж була гостра та бідова.

– У меня есть свой язык, ні к чему мне мова.

І сказав їй мудрий дід:

– Цим пишатися не слід, Бо якраз така біда в моєй корови:

Має, бідна, языка і не знає мови.

А Роман на відміну читає: «... О, слово рідне! Орле скутий! Чужинцям кинуте на сміх! Співочий грім батьків моїх, Дітьми безпам'ятно забутий! ... О, слово рідне! Будь мечем моїм! Ні, сонцем стань! Вгорі спинися, Осяй мій край і розлетися Дощами судними над ним».

Україна – це родюча земля. У вірші «Зелено», який виконує Марина Бабенко з Києва, стоїть таке: «Зелено. Трави високі і сильні Душу мою загойдали у спокій Вечір, дощами і свіжістю вмитий, Ранок – барвінковий, сонячний, радісний...».

Ліза Колібабчук ще читає вірш «І досі сниться», а Таїсія Євтухова співає пісню «Україна».

«Земле рідна» – фінальний вірш, виконує Аліна Кравченко з міста Херсон. З нього рядки: «Земле рідна! ... Я живу тобою і

для тебе. Вийшов з тебе, в тебе перейду... Хто твої турботи обміне, Хай його земне тяжіння зрадить І з прокляттям безвість проковтне.»

Яна Потатуєва з Полтави читає власний вірш «Мала, ти чуєш свою силу?» Вірш закінчується словами: «Крізь сірі хмари вийде сонце. Світлом засяють кольори... Вогняним станом ти розпалиш своє серце У ньому сила, та у ньому і твої дари!»

Українська свідомість – Ліза завершує:

«Україна для мене... відповідь на це просте і водночас дуже складне питання – неоднозначна. Колись ніколи не задумувалася над цим. Це просто Батьківщина... Але тут, так далеко від дому, починаєш розуміти, що це все... Це пшеничні поля, це солов'їний спів, милозвучна мова, наші звичаї, голубе небо, яке тільки в Україні, і незламний дух Свободи і Незалежності... і це не пусті слова... От що це таке для мене.»

Програма закінчується піснею «Я піду в далекі гори», яку виконують Наталя та Ілля.

Публіка театру віддячилася виконавцям довготривалими оплесками, проявами вдячності за програму, яка, напевно, в кожного довго ще звучатиме, відзиватись будуть слова про українську свідомість.

Єва ОЛЕАР.

Фінансові пожертви

Редакція «Нового життя» вдячна за моральну і матеріальну підтримку читачів і прихильників газети.

На підтримку газети «Нове життя» пожертвували:

Віктор Гащак, Пряшів – 20 €

Іван Гвать, Бардіїв – 50 €

Пожертви на газету, на діяльність Союзу русинів-українців СР та Словацько-українського культурного та інформаційного центру можна надсилати на такий рахунок:

VÚB Prešov, číslo účtu: SK95 0200 0000 0000 0223 4572
Редакція.

Вітаємо з ювілеєм

5.5.2022 року свій життєвий ювілей відзначила довгорічна працівниця Союзу русинів-українців СР **Ірина Бегені**, яка, вийшовши на пенсію, і далі працює, не пориває зв'язки з нашою національно-культурною організацією. В міру своїх сил і можливостей у край мізерних економічних обставинах допомагає організації вижити, долати економічні труднощі і якимось зв'язувати кінці з кінцями. Працює вона невтомно, сумлінно, добросеречно.

Ірина Бегені народилася 5.5.1947 року у Видрані (тепер складова частина міста Меджилабірці) у сім'ї вчителя. Після закінчення Середньої економічної школи в Пряшеві працювала на економічному відділі підприємства «Текстиль».

Після одруження повернулася у Меджилабірці, де працювала на економічному відділі Кошарських послуг. У 1976 році разом з сім'єю переселилась у

▲ Ювілярка Ірина в колі колег.

Народжена з піснею

В просторах Словацько-українського культурно-інформаційного центру в Пряшеві у середу, 11-го травня ц.р., відбулась приємна зустріч з нагоди 60-річного життєвого ювілею Анни Дерев'яник. Програма, названа «Народжена з піснею», повністю описувала гостя – відому співачку народної пісні, родом зі села Орябина, яке пишається оригінальним звичаями, культурою середовища і відомими людьми. Такою сприймає громадськість Анну Дерев'яник, яка саме так – оригінально, енергійно, часом жартівливо відповідала на за-

комментувала гостя фотографії з дитинства, з її перших виступів з піснею на сцені, з років студій і фотографії з концертів, перебувань на поїздках. Вона, як і багато інших співаків народної пісні з нашого краю, від рідної хати вийшла уже з піснею і молитвою на устах і в серці. Під керівництвом своїх учителів, керівників шкільних співацьких колективів, а після і власних студій музичного виховання вона далі і далі несла пісню орябинського колориту до слухачів і глядачів багатьох фестивалів, концертів. З наших домашніх, які ор-

Пряшів і з того часу працювала на економічному відділі ЦК Культурного союзу українських трудящих. Після революційних змін 1989 року працювала в Єпархіальній Раді Православної церкви в Пряшеві, згодом – у підприємстві «SOFTIP», звідки вийшла на пенсію.

Проте, як ми вже згадали, на пенсії вона довго не відпочивала: десятиріччями допомагає Союзу русинів-українців СР в економічних справах. Заслужену роботу вона виконує, зокрема, у ході підготовки і проведення центральних та інших культурно-громадських акцій, таких як Свято культури русинів-українців Словаччини у Свиднику, Фестиваль фольклору русинів-українців Словаччини в Камійонці, огляд народних пісень «Маковицька струна» у Бардієві і Пряшеві, Фестиваль духовної пісні у Снині та ряду інших. І сама вона любить не лише народну, але і духовну пісню. Вона – довгорічна членка хору при православному храмі в Пряшеві.

Ірина Бегені разом з чоловіком Петром виховала чесних і відданих своєму народу дітей – сина Петра і дочок Таню та Беату. Беата Бегені живе в Америці і своїм прекрасним голосом репрезентує нашу країну та пісні нашого народу.

До дальших літ бажаємо нашій ювілярці міцного здоров'я, родинної погоди і щастя.

На многая і благая літа!
-мі-

лярності, зацікавив багато-багато вірників.

І група «Поляна», і частина хору православної церкви і гостя вечора порадували присутніх

▲ Анна Дерев'яник (посередіні) з ведучими програми Євою Олар (вліво) і Петром Бегені.

питання, які їй ставили ведучі вечора-програми з циклу «Незнайомі знайомі».

Змістом програми було довести до ширшої публіки життєвий шлях ювілярки та її маловідомі деталі з родин, шкільних років або дальших, уже зрілих турбувань педагога, музиколога – завідувачою Кафедрою музичного виховання, образотворчого мистецтва та фізкультури Педагогічного факультету та педагога церковного співу Православного богословського факультету Пряшівського університету. Цікаво

організує СРСУСР – це участь в огляді «Маковицька струна» як солістки, вона членка співацької групи «Поляна» з Орябини, який неодноразово брав участь у Фестивалі духовної пісні у Снині, він учасник Фестивалю фольклору у Камійонці та Свята культури русинів-українців у Свиднику.

Дуже цікавою була розповідь Анни Дерев'яник про її роботу як диригента православного кафедрального хору в Пряшеві та, зокрема, поїздки у Шотландію, де хор зазнав найбільшої попу-

кількома піснями у своєму виконанні.

Не забутою була ані робота ювілярки на полі педагогічному та авторки підручників і матеріалів з музичного виховання дітей дошкільного і старшого віку.

Тісну співпрацю Анни Дерев'яник зі СРСУСР, її участь у підготовці, реалізації, участі в оціночних журі оглядів народної пісні виконуючий обов'язки голови ЦР СРСУСР Павло Богдан нагородив ювілярку срібною медаллю.

-єво-
Фото Ладислава Цупера.

▲ Спільне фото перед пам'ятником у Снині. Фото Івана Боднара.

Травневий Похід подяки

Чудова травнева погода вітала понад три десятки учасників, які у неділю, 8 травня, після дворічної перерви через коронавірусні обмеження зібралися на Поході подяки біля меморіалу жертвам Другої світової війни в Снині. Організатори походу – Регіональна рада в Гуменному і Миська рада Союзу русинів-українців Словацької Республіки у Снині спочатку покляли букет квітів до пам'ятника. Потім після короткої промови голови Регіональної ради СРСУСР Миколи Петрищака та спільного фото всі учасники поїхали автобусом до астрономічної обсерваторії на Колоніцькому верху. Директор обсерваторії RNDr. Igor Kudzej, канд. наук, познайомив їх з історією обсерваторії, а потім провів їх планетарієм і запропонував оглянути інтересний фільм про Всесвіт та нашу Сонячну систему. Після короткої дискусії з І. Кудзеем учасники розділилися на дві групи. Перша, що складалася з більш

здібних туристів, попрямувала класичним маршрутом від Колоніцького верху через Шпонарень, При умартом до вогнища Дитячого оздоровчого закладу на Снинських Рибниках, де був і фініш походу.

Інші поїхали автобусом назад до Снині і деякі з них пішки пішли від мосту через Ціроху на Рибники до згаданого вогнища. Учасники походу провели прийнятний недільний день коло вогнища в дружній бесіді і співі.

У поході взяли участь не лише жителі Снині, але й Гуменного, Стащина та Лацковець. Цікавість маршу полягала в тому, що кожен учасник отримав значок Маршу подяки, який учасники походу отримували ще у вісімдесятих роках минулого століття. Це були останні значки, які залишилися у організаторів.

Учасники походу попросили організаторів і далі готувати такі і подібні акції.

Михайло ІВАНЦО.

Регіональна конференція СРСУСР

30 квітня 2022 року в Кошицях відбулася Регіональна конференція Союзу русинів-українців Словацької Республіки. Вона була запланована вже на кінець 2019 року, але пандемія COVID-19 змінила цей термін. Були спроби провести конференцію в онлайн режимі, дистанційній формі, яка має свою специфіку та певні недоліки. Та, зрештою, із запізненням понад 2 роки її вдалось здійснити.

Присутні делегати обговорили звіт про діяльність організації за період від 2017-го року та звіт Контрольно-ревізійної комісії. Згадана пандемія дуже негативно позначила життя та діяльність нашої організації у Кошицях. Наперекір тому вона, наприклад, і завдяки активностям українського на-

родного хору «Карпати» чи чоловічої співацької групи «Поляна» має хороший відгук і повагу серед наших членів, а також жителів міста, яке можна назвати багатонаціональним.

Конференція обговорила і затвердила Основні завдання регіональної організації на 2022 – 2025 роки. Основні завдання будуть конкретизовані в річних планах роботи на наведені роки.

Делегати конференції обрали нову 7-членну президію, 17-членну раду та 9 делегатів VIII з'їзду Союзу русинів-українців СР.

Головою організації була обрана Людмила Гар'янська, яка має великий досвід у цій діяльності та проблематиці.

Йосиф ВООК.

ПАРЛАМЕНТ ЧЕХІЇ ВИЗНАВ ВІЙСЬКОВІ ДІЇ ГЕНОЦИДОМ

Парламент Чехії визнав російське військове вторгнення і дії росії в Україні геноцидом українського народу.

Крім того, президент Чехії **Мілош Земан** дозволив 103 громадянам Чехії приєднатися до Збройних Сил України. Про це повідомив його речник **Іржі Овчачек**.

«Президент Республіки Мі-

лош Земан підписав рішення про згоду на вступ до лав Збройних Сил України 103 громадян на підставі їхніх заяв, поданих відповідно до Закону про військову службу», – пише Овчачек.

Раніше Чехія підтвердила відмову від оплати за російський газ у рублях.

MIND, 11.5.2022 р.

ПЕТРО ГУЛА

(З нагоди 85-річчя від дня народження)

Петро Гула належав до генерації письменників, яка вступала у світ художньої літератури русинів-українців Словаччини в 50-роках минулого століття. Народився у селі Видрань в селянській родині 20.05.1937 року. Після закінчення початкової школи продовжував навчання в Середній загальноосвітній школі в Меджилабірцях. Як талановитого студента його було вислано на навчання в Київський педагогічний інститут ім. М. Горького (нині Державний педагогічний університет імені М. Драгоманова) на філологічний факультет, але йому не вдалося його закінчити. Після двох років навчання він повернувся додому, пройшов військову службу в Чехії. У Пряшеві закінчив філософський факультет Університету ім. П. Й. Шафарика (1961). Працював певний час редактором відділу української літератури Словацького педагогічного видавництва. Звідти він повернувся додому, учителював у середній школі і основній школі в Меджилабірцях та Видрані, поки не вийшов на пенсію.

Віршувати почав ще в початковій та середній школі. Продовжував писати поетичні твори і під час навчання в Києві та на Філософському факультеті, які друкував на сторінках газети «Нове життя» і журналу «Дукля». Дебютував у колективному збірнику «Молоді голоси» (1956, 1958), але як поет заявив про себе на повну силу аж коли видав російською мовою збірку «Пою любов, луну і розу» (1962) та циклом поезій у колективній збірці «Восьмеро» (1963). Цікаво, що першу збірку видав російською мовою, а цикл поезій під назвою «Пригорща з Місяця» у збірнику «Восьмеро» уже добротною українською мовою. Обидва мовами він потім користувався до кінця свого життя. Мені невідомо, чи під час навчання в Києві він контактувався з українськими поетами чи ні, чи і як на нього вплинули, допомогли у поетичному зростанні, але в Пряшеві він щодня зустрічався з українською мовою – як студент кафедри української мови і літератури і як редактор українського відділу СПВ. В 60-роках вже всі наші письменники і ті, які раніше писали російською мовою, перейшли на рідну українську мову і з ними був у тісних зв'язках.

В збірці «Восьмеро» його поезія не загубилася серед віршів, які там друкували Ю. Бача, В. Гайний, І. Галайда, С. Гостиняк, Й. Збіглей, С. Макара, Й. Шелепенець. Ба можна казати, що вона відділялася не лише темою, але й художніми образами, своєрідним баченням і зображенням світу, космосу і людей у ньому. Це була його остання публікація такого типу за його життя, хоч друкував свої вірші і пізніше в пресі. Його поетичні твори укладачі залучали до різних збірок, як «Під прапором Великого Жовтня» (1957), «Восьмеро» (1963), «Розмова сторіччя» (1965), «Сонячні криниці» (1977), «Весна рідного краю» (1986), «Карпатська замана» (1990), «Святість любові» (1994), «Під синіми Бескидами» (2006) та М. Бобак у серії «Словолюб» видав кращ

Книги, письменники та бібліотеки завжди були разом, відіграють важливу роль у поширенні знань та інформації в суспільстві. Письменники, зокрема, через слово, своїх героїв чи персонажів переносять нас у світі минулого, а також у сьогодення. Своїми розповідями та думками вони змушують нас добре пізнавати невідоме, постійно відкривати щось нове, розкри-

поезії П. Гула під назвою «Срібний місяць» (2000). Все це свідчить, що П. Гула весь час був тут присутній своїми поетичними творами, вони живуть у нашому літературному середовищі і розмовляють із своїми читачами.

В творчому доробку П. Гула домінують твори, в яких він співав рідний край, рідне село Видрань, свою маму, любов до дівчат, зокрема до співкурсниці Світлани, захоплення освоєнням космосу, любов до України тощо. Вони дають нам уяву, як молодий П. Гула чи його ліричний герой мріяв, кохав, страждав, коли не одержав відповідної реакції на свої щирі почуття любові. Знаходимо різні варіації його любові, від перших дотиків до рук 12-річної сільської дівчини аж до дорожчої Світлани. Весь його світ художній і реальний «крутився» навколо Світлани, бо любив її

до нестями аж до кінця свого життя. Його вірші про любов, кохання щирі, відверті, художньо майже досконалі, «влили» у них усю свою душу, біль, страждання і радість, щастя і нещастя. З такою гарячою любов'ю він співав і свій рідний край, свою маму, Місяць тощо. Такий тип поезії, яку писав П. Гула, не знаходимо в інших наших поетів, хоч теж писали вірші про маму, рідний край, космос і таке інше.

Як на мене, далеко художньо зрілішими творами були вірші, поміщені у колективному збірнику «Восьмеро». Вони чудові не лише змістом, але й формою та гарною українською мовою. Крім того, вони, на відміну від віршів збірки «Пою любов, луну і розу», звучать для мене природніше, розкритіші і в багатьох відношеннях поетичніше. Переважають вірші (без політичних заяв, декларацій) про космос, зокрема Місяць, про рідний край, село Видрань та любов до мами. Поет П. Гула захоплюється історією рідного краю, його минулим і сучасним («Видрань», «Краю тихий», «Дитинство», «Повернення додому», «Місто», «Пейзаж», «Веселка та інші»). В деяких віршах його муза залетіла у космос, його редакцію («Редактор», «Редакторська епіграма»), але найкраще вона себе почувала у рідному краю. Це вже інший, зріліший Петро Гула, нова грань його поетичного мислення, здатність поетичною мовою сказати, що він відчував, чим страждав, чим гордився, що писав частіше, жаль мені, бо таких рядків, як ось, ніхто не написав:

*О, дитинство! Білосніжні хмару!
Срібний місяць у крові моїй,
Жовто-голубих зірок отари
І безодня нездійснених мрій.*

Його недожите 85-річчя з дня народження може стати доброю нагодою, щоб нагадати сучасникам, що жив і творив такий талановитий поет Петро Гула, який над усе любив життя, Світлану, правду, справедливість, красу, але й чарку, яка його передчасно поховала і послала у той безповоротний світ, залишивши нам прекрасну поезію, яку і сьогодні треба читати.

Михайло РОМАН.

Сторінки минулого (55)

ВЕЛИКІ КАПУШАНИ – VEĽKÉ KAPUŠANY (окр. Михалівці)

Місто Великі Капушани не стало новим б нашого інтересу, якби в ньому на протязі останніх десятиріч не проживала українська людина. Притім її кількість була стабілізована, що вказує на життєстійкість поселенців з українських земель. Якщо під час перепису населення в 2011 році українцями заявили себе 72 особи, русинами 6, то в останньому переписі 2021 року із 8 799 жителів міста українцями записалися 62 особи, русинами – 3. І все ж таки кількість угорського населення зменшилася лише частково – 4 662 (у 2011 році – 5 604). Порівняно на однаковому рівні знаходиться кількість населення словацької національності – в 2021 році 2 895, в 2011

році жителів словацької національності було – 2844.

Щоб мати також уяву про релігійну приналежність жителів міста, то римо-католиків в 2021 році було 3 088 осіб, греко-католиків 896, а православних 93.

Історики тлумачать походження назви міста від угорського слова кару (брама).

Місцеві джерела зазначають, що у XIX і XX ст. Великі Капушани після Ужгорода вважались другою найважливішою зупинкою міграційних процесів і шляхів в напрямку схід – захід і далі додають, що майже на кожному засіданні миського представництва розглядалися заяви на одержання права на проживання в місті жителів із Закарпатської України. Внаслідок цього у Великих Капушанах поступово зростала кількість переселенців із Закарпаття. Це свідчить про те, що в місті, крім належ-

них матеріальних обставин, були створені сприятливі умови і для релігійного життя переселенців. Тут здавна існувала церква східного обряду, в якій богослужіння йшли на церковнослов'янській мові. Як зазначають церковні історики, римо-католицький приход було засновано 1783 року на місці первісного приходу східного обряду, як це було і в дальших 90 приходах на Східній Словаччині. Такі відомості історики обґрунтовують Шематизмом Кошицької дієцезії 1820 року, в якому зазначено Капушани як нововиниклий римо-католицький приход. В церкві східного обряду зберігались азбучні церковні книги, надруковані у духовних центрах України, в тому числі в Києві чи Львові.

Місцеві джерела також додають, що в давнину у Великих Капушанах поруч з поляками, німцями, угорцями найбільше поселялася українська людина – русини.

-мі-

ЗЛО ПЕРЕМАГАЄ ТОДІ, КОЛИ ПРАВДА МОВЧИТЬ (2)

Як приклад наведемо критичну справу КК КПС в Кошичах від 17 березня 1961 року, в якій КСУТ був підданий гострій критиці, тому що «до того часу не вирівнявся із шкідливою теорією русинства». Або пропозицію побудови в Пряшеві Українського дому, в якому були б зосереджені усі українські установи (секретарем ЦК КСУТ був Іван Гуменик).

Результатом «надмірного» піклування державних органів про українське шкільництво було те, що в 60-х роках проходив швидкий процес його словакізації. Школярам навіть заборонялося розмовляти на перервах на діалекті. Про національно-патріотичне виховання учнів не могло бути й мови. (Так є й тепер). Один із провідних діячів КПС з цього роду на V конференції КСУТу в 1964 році, між іншим, сказав: «Коли українські батьки вирішили посилати своїх дітей у словацьку школу, а вирішили так з власної волі – нічого злого не сталося. Та ж їх діти будуть ходити у соціалістичну школу, виростуть з них люди, віддані ідеям соціалізму і комунізму. А то – голвне. В тім, передусім, голвне» («Нове життя», XIV рік видання, № 8, 22.2.1964 р., стор. 2). Отже, школи мали виховати космополіти. А вже директивне впровадження зміни навчального процесу у 1952/53 навчальному році з російської (руської) на українську навчальну мову, без необхідної матеріальної та кадрової підготовки, викликало у багатьох родичів непорозуміння та навіть опір. Незважаючи на протести, перемогло Зло, яке затуманено

супроводжувало його даліше існування.

Використовуючи певну політичну відлигу 60-х років, проти такої політики на п'ятій Конференції КСУТ (1966) виступили члени прашівської окружної Президії КСУТ Василь Дацей, Павло Дуркот, Йосиф Шелепенець та інші, які свій протест підкреслили демонстративним відходом із залу засідань. В критичні 70-і роки ці «гріхи» їм пригадали, приєднавши до них ще іншу групу «грішників», інтелектуалів національного руху – Івана Мацинського, Юрія Бачу, Миколу Мушинку, Левка Довговича, Павла Мурашка, Петра Гроцького, Єву Бісс, Степана Гостиняка, Ореста Зілинського, Михайла Шмайду, Сергія Макару, Юрія Дацка, Миколу Гиряка, Ярослава Шуркалу та інших. На довгі роки вони, як і їх попередники з 50-х років, були вилучені з українського культурно-національного життя Пряшівщини. Щоб забезпечити свою сім'ю, працювали шоферами, дератизаторами, пастухами, кочегарами, робітниками і под.

Незважаючи на переслідування та кадрову політику, КСУТ виконував заслужену працю на відведеній йому ділянці праці – в народній художній самодіяльності, яка супроводжувалась відносно щедрою фінансовою державною дотацією. Справжнім видовищем було Свято культури русинів-українців у Свиднику, що стало найстаршим фестивалем цього виду у Словаччині. В минулому році Свято написало вже 67 сторінок своєї історії. У Х Святі, яке відбулося у 1964 році,

взяло участь понад 40 колективів з 2 200 виступаючими перед 30 000 глядачами. Поступово до цього Свята прибули ще Фестиваль драми і художнього слова в Меджилабірцях, Фестиваль хороших колективів (тепер Фестиваль фольклору русинів-українців Словаччини) у Камійонці, дуже популярний Огляд народних пісень «Маковицька струна» в Бардієві – Пряшеві і под.

Такі акції мають надзвичайну вартість, яка спочиває у збереженні, розвитку та презентації духовного багатства, які створили наші предки протягом віків. В даному випадку цілком неважливо, чи будемо його називати русинським (руським) чи українським. Це є результатом праці самовідданих волонтерів, національних патріотів, особливо вчителів, які свій вільний час присвячували колективам народної художньої самодіяльності для збереження культури рідного народу. Тепер ці акції продовжує організувати Союз русинів-українців силами волонтерів, натхненних патріотів, які працюють здебільшого на добровільних началах. Цей колектив протягом останніх років згуртував заступник голови ЦР СРУСР Павло Богдан, а останнім часом в організуванні Свята активно вступила Регіональна рада СРУСР у Свиднику (голова Людмила Ражина). Не можна обійти повз уваги вклад в організування цих акцій десятки відданих національній справі людей, але й таких осіб, як Ігор Крета, Петро Бегені, Ірина Бегені, Єва Олар, Ладислав Цупер та ін.

Михайло ШКУРЛА.

Бесіда в Піддуклянській бібліотеці

вати таємниці та загадковості життя. У рамках літературної подорожі Словаччиною, а також проекту Піддуклянської бібліотеки з Фонду підтримки мистецтва Літературні зустрічі в бібліотеці ми вітали видатного сло-

вацького прозаїка та драматурга п. Йозефа Банаша, який, безсумнівно, є одним з найбільш популярних письменників, твори якого з захопленням читають в Словаччині і перекладають за межі Словаччини. Він – во-

лодар багатьох літературних премій.

На цій зустрічі він представив аудиторії свої останні книги, які присвячені визначним особам, таким як Мілан Расіслав Штефанік, про якого написав книгу *Prebijem sa!* з підзаголовком *Štefaník muž železnej vôle*, у якій він спробував розкрити таємниці, пов'язані зі Штефаніком та його часом. Дальша книга Й. Банаша – *Som Bata, dokážem to!* В ній автор розкрив долю Томаша Баті, одного з найуспішніших чехословацьких та світових підприємців. В роботі над цією книгою автору допоміг Мрр Віктор Рішко, бізнес-партнер Фонду Томаша Баті, родом зі Свидника, який також брав участь у бесіді. У романі *Zastavte Dubčeka!* автор не лише дає вичерпну картину суспільно-по-

літичної ситуації в роки, коли ідеї соціалізму приймалися і реформувалися, а водночас поєднав з цікавими фактами з приватного життя родини Дубчеків. В романі відтворено вражаючий людський портрет найвідомішого чехо-словацького політика сучасної історії.

Йозеф Банаш також презентував інші свої книги. Бесіда з цим відомим автором принесла глибокі враження, автор виступав по-людському природно, з смиренням і скромністю, покоряв присутніх своїм почуттям гумору.

Про перебування у бібліотеці автор ззнався в бібліотечній хроніці такими словами: «Дякую за приємне запрошення, мені було приємно в бібліотеці прекрасного міста Свидник, і я з радістю сюди повернувся».

Мрр Каміл БЕНЬКО,
Піддуклянська бібліотека,
Свидник.

▲ Йозефа Банаша (на фото вправо) привітає в бібліотеці автор цих рядків.

Ладіслав Чікі

Його називали скромною легендою телекамер. Можливо, ніхто не бачив його розлученого. Під вусами на обличчі у нього завжди була типова легка посмішка. І невід'ємною частиною його постаті була телевізійна камера. Ладіслав Чікі був досвідченим оператором, журналістом, режисером, який оптимістично дивився на світ очима камери. Таким його пам'ятають тисячі глядачів програм Національно-етнічних передач Радіо і телебачення Словаччини (РТВС) з Кошиць під керівництвом драматурга ПГД-р Любіці Кольової.

Ладіслав Чікі (17.1.1954 – 3.5.2022) до останніх днів утримував тісні зв'язки з Союзом русинів-українців СР, знімав на камеру майже всі важливі події, які відбувалися в Союзі, в тому числі ті акції, які він їх організує – Свято культури русинів-українців Словаччини у Свиднику, Фестиваль фольклору русинів-українців Словаччини в Камійонці, Фестиваль драми і художнього слова ім. О. Духновича, Огляд народних пісень «Маковицька струна» та цілий ряд інших акцій центрального і регіонального характеру. Найтісніші зв'язки Ладіслав Чікі утримував і з редакцією газети «Нове життя».

Нагадаймо, що він як оператор зняв документальний фільм Люби Кольової «Пісня для мами», який отримав престижну кінопремію «Грик» 2011 року. Знімав документальний фільм про життя і діяльність Миколи Мушинки. Відомо також, що Ладіслав Чікі в Україні зняв декілька репортажів чи документальних фільмів, які здобули визнання в колах спеціалістів.

Останнє прощання з покійним відбулось в Домі жалоби в Пряшеві 6.5.2022 р. Вічна йому пам'ять!

-мі-

Біженці з України пізнавали Пряшів

Війна на Україні примусила декотрих громадян втекти за кордон, конкретно і до міста Пряшів, громадяни якого їм надають щирю допомогу. У ПГДр. Дарини Петранської виникла думка організувати для них екскурсію по місті Пряшеві, щоб коли вернуться додому, була для них приємна згадка про місто, в якому пережили деякий час.

Слово дало слово і цю екскурсію організував Петро Беґені разом з біженцями з України Інною Цюрак. А зробили дуже добре, бо екскурсія була дуже цікавою, біля двадцяти присутніх українців довідалися не тільки про старовинну історію міста, його розвиток, про взаємне співжиття різних національностей, визначних церковних та громадських діячів, але й про сучасне життя громадян Пряшева, їх культуру і спорт. Оскільки екскурсовод пані Дарина розповідала дуже цікаво (перекладав на українську мову П. Б.), біженці з України були дуже вдячні з проханням ще організувати подібну екскурсію на місця, на яких з-за нестачі часу та інших причин не могли побувати. Організатори пообіцяли їх прохання сповнити.

СРУСЦ щиро дякує всім, хто доклав зусиль до вдалої екскурсії.

-ні-

Етнографічна експозиція просто неба – скансен входить до складу СНМ – Музею української культури у Свиднику і щороку з травня по листопад відкриває свої простори для відвідувачів. У невеликому містечку на північному сході Словаччини це здалека помітна приваблива пам'ятка, котра є і великою гордістю краю. Чудовий пагорб, який прикрашають казкові під солом'яним дахом та занурені у квітучий луг хатинки, чутливо розміщені селянські садиби під гонтом і перлина народної архітектури – дерев'яна церква, гармонійно вписуються в краєвид.

Відкриття туристичного сезону в скансені – це велика музейна подія і водночас поживлення

храму. СНМ – МУК реалізував процес реставрації найголовнішої частини інтер'єру церкви східного обряду – іконостасу завдяки міжнародному грантовому проекту «Культурні зв'язки – культурна мобільність в прикордонному регіоні». Даний проект фінансується ЄС по міжнародній програмі транскордонного співробітництва Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна. Задля цієї події до нас приїхали і були присутні наші проектні партнери з Повітового музею Сату Маре (Румунія) та Ужгородського музею народної архітектури та побуту (Україна). Відновлена сакральна пам'ятка засяла своїм первісним живописно-різьбярським мистецтвом і, надіємося,

Відкриття туристичного сезону у скансені СНМ – МУК

туризму в місті та його околицях. Через пандемію COVID-19 протягом двох років це святкування проходило без широкої участі громадськості! Тому музейники з нетерпінням чекали цієї події і в суботу, 30 квітня 2022 року, в присутності чис-

стане привабливим артефактом для відвідувачів скансену.

Над скансеном лунав церковний дзвін і «Христос Воскресе!». Гарна сонячна, тепла погода сприяла святку і доброму настрою. Закликанням весни прекрасними «Хороводами» та

А весь процес та подальшу заботу супроводжувала автентичною музикою народна капела **ПОЗБЕРАНЦІ**.

Протягом дня музейники всіх бажаних частували традиційними народними смакотами «Великоднього кошика» – грудкою,

ленних гостей, відвідувачів було офіційно відкрито сезон 2022 у скансені.

Підготовлена була чудова програма свята. На початку пройшло освячення реставрованого іконостасу з 18 ст. із села Правривці, котрий є частиною дерев'яної церкви св. Параскеви, що знаходиться в етнографічній експозиції просто неба. Обряд освячення виконав настоятель православного храму св. Трійці у Свиднику протоієрей Ян Сович за співу церковного хору цього

«Веснянками» продовжив програму фольклорний колектив **МАКОВИЦЯ** Піддукланського освітнього осередку у Свиднику, а звучним співом та грою на губній гармонії – молодий талановитий юнак Йозеф Копча в супроводі акордеоніста Мар'яна Цупришина. Кульмінацією свята, стартом сезону стало «замаєння» скансену – ставлення прикрашеного стрічками деревця, в оздобленні якого взяло участь багато діточок. Прилучитися до цього дійства могли всі бажані.

паскою, ковбаскою, шинкою та солониною. Була відкрита і традиційна фурманська корчма з її чудовою народною кухнею.

Захід відбувся також і в рамках відкриття словацьких музеїв для громадян України.

Дякуємо відвідувачам та гостям, що відсвяткували цю подію з нами.

Щиро запрошуємо всіх відвідатися до скансену! Раді зустрічати!

Людмила РАЖИНА,
СНМ – МУК.

Календар

1.6.1912 р. – помер мукачівський єпископ Юлій Фірцак (110). З його розпорядження «Церковне Простопініє» стало головним посібником церковного співу в богословській та дяко-вчительській препарандії. З часом «Простопініє» стало стандартним збірником богослужбового співу у всіх парафіях вдома і на поселеннях. Народився 22.8.1836 р.

1.6.1902 р. – народилася українська оперна співачка Зоя Гайдай (120). Померла 21.4.1965 р.

3.6.1942 р. – народився в Ладоміровій Свидницького округу педагог, автор книжок з культурного, церковного і освітнього життя русинів-українців Пряшівщини Михайло Шкурла (80).

4.6.1932 р. – народився в Корейвіцях Свидницького округу педагог, громадсько-культурний діяч Василь Ванчишин (90). Помер 4.5.1972 р.

6.6.1742 р. – народився в Гливицях Со-

бранецького округу церковний діяч, історик, ігумен Мукачівського монастиря Іоаннік Базилевич (280). Помер 8.10.1821 р. в Мукачеві.

6.6.1982 р. – помер церковний діяч Дезидерій Шудих (40). Народився 11.3.1903 р. в Койшові Гельницького округу.

6.6.1992 р. – у Тернополі відбувся I Всеукраїнський конгрес лемків (30).

6.6.1992 р. – у Києві відбулось урочисте відкриття університету «Києво-Могилянська академія» (30).

6.6.1927 р. – народився дослідник українських говорів Пряшівщини Олдржих Лешка (95). Помер 9.8.1997 р.

8.6.1882 р. – народився український політичний і громадський діяч, член Центральної Ради, організатор українських вищих шкіл у Празі, Української Господарської Академії в Подєбрадах, Українського високого педагогічного інституту ім. М. Драгоманова, голова Українського соціологічного інституту в Празі Микита Шаповал (140). Помер 25.2.1932 р.

9.6.1847 р. – російський цар Микола I підписав вирок, яким Тарас Шевченко був відданий у солдати. Відповідно до зробленого власноруч припису царя – «під найсуворіший нагляд і з заборобою писати й малювати» (175).

10.6.1927 р. – народився у Звалі Снинського округу культурно-освітній діяч, хормейстер Іван Стебіла (95). Помер 2.8.2015 р.

10.6.1942 р. – німецькі окупаційні війська знищили чеське село Лідіці (80).

11.6.1877 р. – народився в Кракові письменник Антоній Бобульський (145). Помер на початку 50-х років 20 ст.

11.6.1947 р. – народився в Прислопі Снинського округу поет, автор збірок «Рибі у вирій відлетіли» (2000) та «Сон майбутньої ночі» (2021) Мілан Регула (75).

13.6.1812 р. – народився український філолог-славіст Ізмаїл Срезневський (210). Помер 21.2.1880 р.

16.6.1922 р. – народилася в Чертіжному Меджилабірського округу педагог, громадсько-культурний діяч Марія Бохин (100). Померла 5.12.2002 р. в Пряшеві.

16.6.1932 р. – народився в Габурі Меджилабірського округу педагог, громадський діяч Павло Урам (90). Помер 9.9.1987 р.

17.6.1982 р. – у виступі на Генеральній асамблеї ООН президент США Рональд Рейган назвав СРСР «імперією зла» (40).

17.6.1962 р. – помер церковний діяч, учитель півце-вчительської препарандії і учи-

тельської семінарії в Пряшеві Михайло Кизак (60). Народився 14.11.1903 р. в Камійонці Старолібовнянського округу.

18.6.1637 – донські козаки разом із запорожцями захопили турецьку фортецю Азов у гирлі Дону (385).

18.6.1987 р. – помер в США педагог, історик, громадсько-культурний діяч Петро Стерчо (35). Народився 14.4.1919 р. в селі Кузьмино на Мукачівщині.

20.6.1922 р. – у Празі почався II Український студентський з'їзд, який заснував Центральний союз українського студентства (ЦЕУС) (100).

22.6.1947 р. – у Стрпкові відбувся «День руської культури» (75).

24.6.1837 р. – народився в Нехвальовій Полянці Свинського округу педагог, історик Михайло Вальковський (185). Помер 4.4.1890 р. в Пряшеві.

24.6.1917 р. – народився український прозаїк Павло Цибульський (105). Помер 11.5.1984 р.

24.6.1927 р. – народився в Цигелці Бардівського округу педагог, культурно-освітній діяч Петро Закутянський (95). Помер 8.9.2006 р.

25.6.1922 р. – народився український прозаїк Петро Угляренко (100). Помер 6.11.1997 р.

25.6.1932 р. – народився в Калинові Меджилабірського округу педагог і політичний діяч, автор історичних розвідок про Бардів

Андрій Кокуля (90). Помер 20.12.1983 р. в Бардіві.

25.6.1962 р. – помер український історик, архітектор, мистецтвознавець, дослідник мистецтва українців Карпат, в тому числі Пряшівщини Володимир Січинський (60). Народився 24.6.1894 р.

26.6.1932 р. – народився в Красному Броді Меджилабірського округу лікар-ларинголог Петро Галь (90). Помер 17.2.1997 р.

26.6.1942 р. – народився в Буківцях Стрпківського округу актор, громадсько-культурний діяч Павло Маскалик (80).

27.6.1877 р. – народився в Дреніці Сабинівського округу громадсько-культурний та церковний діяч, публіцист Теодор Ройкович (145). Помер 31.10.1963 р.

28.6.1712 р. – народився Жан-Жак Руссо, французький письменник і мислитель епохи Просвітництва (310). Помер 2.7.1778 р.

29.6.1987 р. – помер соліст Піддукланського українського народного ансамблю Йосиф Пригода (35). Народився 20.4.1930 р. в Петрованах Пряшівського округу.

30.6.1907 р. – народився Роман Шухевич (псевдо – Тарас Чупринка), визначний український військовий, політичний і громадський діяч, один із провідників українського націоналізму (115). Помер 5.3.1950 р.

30.6.1862 р. – в Пряшеві була заснована культурно-освітня організація – Товариство св. Іоанна Хрестителя (160).

NOVE ŽYTĽA

500 ks. Ročné predplatné 10,40 € Štvrťročné predplatné 2,60 € Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlaca@slposta.sk. Počítačová sadzba NITTECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

Vydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00 177 725. Ročník 72. Šéfredaktor Miroslav Pjuck. Adresa redakcie: Janka Borođáca 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Náklad: 500 ks. Ročné predplatné 10,40 € Štvrťročné predplatné 2,60 € Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlaca@slposta.sk. Počítačová sadzba NITTECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

НОВЕ ЖИТТЯ

Видає Союз русинів-українців СР. Рік видання 72. Головний редактор Мировслав Ллюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просьбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.

Видає Союз русинів-українців СР. Рік видання 72. Головний редактор Мировслав Ллюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просьбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.